

J. Przała

Nieznane freski gotyckie w Brzezynie czekają na odsłonięcie

Ochrona Zabytków 12/1 (44), 76

1959

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

które miały na celu usunięcie dwóch późniejszych warstw farby olejnej i odpowiedniego zakonserwowanie drewna, oraz po uzupełnieniu pewnych nielicznych brakujących fragmentów przywrócenie właściwego i estetycznego wyglądu temu cennie- mu zabytkowi.

W kamienicy nr 43 w 1955 r. odkryto wczesnorenesansowy portal, który prowa- dził z sieni do wnętrza sklepowego z re- konstruowanym obecnie bardzo ciekawym sklepieniem kryształowym zniszczonym na początku tego wieku. Portal o skrom- nych formach architektonicznych wyko- nany jest z piaskowca. Brak niestety jed- nego z węgarów, który będzie musiał być uzupełniony.

Niezmiernie ciekawym odkryciem było na początku 1956 r. na parterze w kamie- nicy nr 64 na zachowanym fragmencie ściany gotyckiej z jedynym tego rodzaju w Poznaniu podziałem architektonicznym, małego skrawka polichromii z trudnym do odczytania fragmentem napisu w minus- kule gotyckiej. Ten jedyny znany dotąd zabytkowy fragment polichromii we wnętrzu kamienicy mieszcząskiej w Pozna- niu jest niestety bardzo silnym destruk- tem. Wycinek dawnej polichromii znajdu- jącej się przypuszczalnie w dużej sieni mieszcząskiej kamienicy poddany został badaniom i konserwacji.

Na elewacji kamienicy nr 42 odkryto po odbiciu tynków górną część gotyckiego portalu wykonanego z profilowanej ce- gły. Fragment ten po oczyszczeniu i pew- nych uzupełnieniach został pokazany w formie odkrywki konserwatorskiej na zrekonstruowanej renesansowej elewacji. Dwie wnęki gotyckie z resztkami poli- chromii odkryto także na I i II piętrze elewacji kamienicy nr 41. Niestety cenny fragment gotyckiej elewacji sięgający do samego szczytu został zatynkowany mimo protestu władz konserwatorskich.

W czasie odgruzowywania poszczę- gólnych obiektów na wielu parcelach ujaw- niono fundamenty z gotyckim wątkiem muru, a także ściany z charakterystycz- nymi dla wnętrza kamienic mieszcząskich wnękami wykonanymi niekiedy z profilo- wanej cegły. Dla przykładu wymienię tu parcelę kamienicy nr 55, gdzie zachowały się również sklepienia gotyckie piwnic (obecnie winiarnia „Ratuszowa”).

Wykopy pod nowe fundamenty czy in- ne prace ziemne ujawniły w kilku miej- scach drewniane rury sosnowe dawnej kan- nalizacji, którymi sprowadzano wodę mię- dzy innymi do studzienek na Starym Ry- nku. Rury takie znaleziono na parceli przy ul. Zamkowej, na ul. Gołębiej i ul. Wiel- kiej.

Ciekawym odkryciem, jakkolwiek już poza obrębem murów miejskich, był od-

naleziony przez robotników w czasie wy- kopów fundamentowych w 1956 r. skarb monety z XVII w. znaleziony przy ul. Wal- ki Młodych. W czasie prac nad odgru- zowywaniem wewnętrznej zabudowy Sta- rego Rynku w domu budniczym na naroż- niku naprzeciw ratusza ujawniono bardzo ciekawe fragmenty kamienniarki renesan- sowej, między innymi wspornik z głową wąsatego mężczyzny.

W kamienicy nr 29 zewnętrznej zabu- dowy odkryto nad dużym wnętrzem I pię- tra strop renesansowy. Często natrafiano także na fragmenty renesansowej kamie- niarki użytej wtórnie do budowy w póź- nniejszych okresach.

D. c. w następnym zeszycie
H. Kondziela

NIEZNANE FRESKI GOTYCKIE W BRZE- ZINIE CZEKAJĄ NA ODSŁONIĘCIE

Gotyckie malowidła ściennie na Śląsku przedstawiają się dość ubogo. Część ich została bezpowrotnie zniszczona a tylko nieliczne zachowały się do naszych cza- sów. Jednak obraz malarstwa ściennego stale się poszerza dzięki coraz to nowym odkryciom, dokonywanym często w dro- dze przypadku.

W lipcu 1958 r. autor niniejszego ko- munikatu bawiąc we wsi Brzezina (pow. Brzeg) natrafił na doskonale zachowaną polichromię prezbiterium kościoła wznie- sionego zapewne na pocz. w. XV. Freski pokazały się na skutek zacieków przez dach, które podczas lipcowej ulewy spo- wodowały odpadnięcie kilku warstw tyn- ków nałożonych na polichromię. Tynk pierwotny został tylko nieznacznie uszko- dzony na lewej ścianie prezbiterium w pobliżu łuku tęczy.

Polichromia kościoła w Brzezynie zaj- muje boczne ściany prezbiterium. Zesta- wiona została kilkoma rzędami — za- pewne od sklepienia aż po posadzkę — obraz za obrazem o dużych rozmiarach (ok. 1,5 × 2 m). Sceny te przedstawiają przypuszczalnie epizody z życia Chrystu- sa i Marii (jeden z lepiej odsłoniętych obrazów wydaje się przedstawiać Wjazd do Jerozolimy). Sposób ujęcia tematu, technika malarska, kompozycja oraz ze- staw kolorów i ich barwa świadczą o nie- pośrednim talencie artysty.

Freski te wykonano prawdopodobnie równocześnie z ukończeniem budowy ko- ścioła; wykazują one przekształcenie form praskich, które wtedy panowały w Europie Środkowej i silne powiązania z polichromią małujowicką. Kiedy zostały pokryte tynkiem, trudno w tej chwili ustalić.

Szczegółowego opracowania brzeziń- skiej polichromii podejmie się autor po odkryciu malowideł przez konserwatorów malarstwa.

J. Przała